

- a také dopravné systémy, ktoré rešpektujú životné prostredie;
- c) pokračovať v diskusií o zásadných zmenách v hierarchii ľudských hodnôt a spôsoboch správania sa;
 - d) zlepšiť fungovanie jestvujúcich medzinárodných organizácií, zameraných na životné prostredie a dôslednejšie integrovať environmentálnu dimenziu do systému OSN;
 - e) zintenzívniť ochranu prírody v Európe;
 - f) do konca roku 1993 publikovať správu *Stav životného prostredia v Európe* a v pravidelných intervaloch ju aktualizovať;
 - g) zorganizovať podobnú paneurópsku konferenciu ministrov životného prostredia vo Švajčiarskej konfederácii.

V poradí druhá konferencia sa uskutočnila v apríli 1993 vo švajčiarskom Luzerne a v septembri 2011 sa konalo už siedme podobné podujatie v kazašskej Astane. Aj viaceré ďalšie ciele a záväzky sa viac či menej darí plniť, aj keď európska príroda naďalej trpí, fungovanie OSN sa príliš nezlepšilo a náš hodnotový systém je stále viac neudržateľný ako udržateľný.

Ideály z Dobříša sa po skončení ministerskej misie Josefa Vavrouška preniesli najmä na mimovládnu pôdu. V lete 1992 sa na báze organizátorov a účastníkov Dobříšskej konferencie: Josefa a Evy Vavrouškovcov, Pavla Šremera, Jana Káru, Erazima Koháka, Jiřího a Jany Dlouhých, Ivana Dejmalu, Mikuláša Hubu, Ivana Ryndu a ďalších začína v Československu rodiť Spoločnosť pre trvalo udržateľný život a na európskej úrovni štafetu Dobříša čím ďalej, tým viac preberá Európske EcoForum.

Dvadsať rokov od Dobříša predstavuje viacnásobný výzvu. V prvom rade nás toto výročie pobáda k bilancovaniu plusov a mínusov uplynulých dvoch desaťročí. A tiež k tomu, aby sme sa zamysleli nad tým, či sa v súčasnej Českej repub-

like a na Slovensku, ale i v širšom stredoeurópskom priestore, nachádzajú osobnosti, ktoré by mali chuť, odvahu a schopnosť s podobnou revolučnou iniciatívou prísť a vdýchnuť jej život. A napokon nás, bohatších o dvadsať rokov skúseností, úspechov i sklamaných a chudobnejších o stratený čas a premárnené príležitosti, výročie Dobříša stavia pred otázku, ako ďalej s procesom *Životné prostredie pre Európu*.

Možno by 20. výročie Dobříšskej konferencie mohlo byť aj ďalším impulzom k tomu, aby konečne vznikla stredoeurópska správa Rímskemu klubu. Pred desiatimi rokmi podnet k niečomu takému prišiel v podobe súboru esejí českých a slovenských autorov pod názvom *Svet vnímaný srdcom Európy*, ale adekvátnej reakcie na túto iniciatívu sme sa nedočkali, hoci krízami zmietaný svet by ju dnes potreboval určite aspoň tak, ako v čase Dobříša, či desať rokov po ňom. Týka sa to nielen vzájomne previazaných parciálnych problémov, akými je celoeurópska stratégia ochrany biodiverzity a starostlivosti o krajinu, integrovaná ochrana veľkých povodí (od zabezpečenia dostatku zdravotne neškodnej pitnej vody až po prevenciu

ničivých povodní), zlepšenie kvality ovzdušia s dôrazom na obmedzenie vypúšťania skleníkových plynov, veľké technologické, ekonomické a sociálne výzvy v podobe spoločnej poľnohospodárskej, energetickej či dopravnej politiky s veľkým dosahom na životné prostredie, ale i spoločnej európskej environmentálnej politiky a naplňania *Stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ*. Za všetkými spomenutými a mnohými ďalšími výzvami je pritom jedno nenaplnené a prepočítané poslanstvo z Dobříša: *O budúcnosti nás a nášho životného prostredia rozhodujú hodnoty, ktoré vyznávame a ktorými sa riadime v každodennom živote. Pokiaľ tieto nebudú v súlade s predstavou ekologicky citlivého a environmentálne efektívneho spôsobu existencie, dovtedy bude naša nádej na udržateľnú budúcnosť len ilúziou.*

Prof. RNDr. Mikuláš Huba, CSc.,
mano.huba2@gmail.com

Spoločnosť pre trvalo udržateľný život v SR, Staroturský chodník 1, 811 01 Bratislava

Ing. Jiří Dlouhý,
jiri.dlouhy@gmail.com

Společnost pro trvale udržitelný život, Krkonošská 1, 120 00 Praha

Informácia o konferencii Cesty k udržateľnejšej budúcnosti...

Dňa 29. novembra 2011 sa v Primaciálnom paláci v Bratislave uskutočnila vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou pod názvom *Cesty k udržateľnejšej budúcnosti (Dobříš + 20 vo svetle geografických a environmentálnych výskumov)*. Organizátormi konferencie boli Geografický ústav SAV, Slovenská geografická spoločnosť pri SAV, Slovenská a Česká asociácia Rímskeho klubu a Spoločnosť

pre trvalo udržateľný život v SR a ČR.

Konferencia pozostávala z týchto hlavných tematických okruhov: (1) Dobříšska konferencia + 20: Dvadsať rokov procesu *Životné prostredie pre Európu (EjE)* vo svetle siedmej paneurópskej konferencie ministrov životného prostredia v Astane; (2) prípravný proces *Rio + 20* (pripravovaná Konferencia OSN 20 rokov po Summite Zeme v Riu de Janeiro); (3)

štyri desaťročia od vydania 1. správy Rímskemu klubu *Limity rastu*; (4) geografické, environmentálne a ďalšie výskumy v kontexte koncepcie udržateľnosti.

Na konferencii so svojimi prezentáciami a diskusnými príspevkami vystúpili poprední predstavitelia geografického a environmentálneho výskumu, zástupcovia ministerstiev životného prostredia ČR a SR, odborníci z radov Rímskeho klubu, mimovládnych organizácií a ďalší kompetentní zo Slovenska, Českej republiky a Rakúska: Jana Dlouhá, Mikuláš Huba, Vladimír Ira, Mária Kozová, Pavel Nováček, Václav Mežřícký, László Miklós, Lukáš Pokorný, Thomas Schauer, Pavel Šremer, Kamil Viliňovič, Ivan Klinec a iní. Svoj príspevok poslal viceprezident prípravného výboru *Summitu OSN Rio + 20* prof. Bedřich Moldan, pozdravný list účastníkom konferencie adresoval komisár EÚ pre životné prostredie Jabez Potočník a písomne ich pozdravil aj výkonný tajomník Európskej hospodárskej komisie OSN a zástupca generálneho tajomníka OSN Ján Kubiš. Konferenciu podporili Slovenská akadémia vied, SPECTRA – Centrum excelentnosti (No. 26240120002) a Rímsky klub – Európske podporné centrum so sídlom vo Viedni.

Súčastou podujatia bola projekcia archívneho dokumentárneho filmu z konferencie v Dobříši a prezentácia aktuálnych publikácií, ktoré sa týkajú problematiky diskutovanej počas konferencie. Na záver konferencie jej účastníci prijali vyhlásenie adresované vláde, parlamentu, mestám a obciam, podnikateľským subjektom, výchovno-vzdelávacím a vedecko-výskumným inštitúciám, cirkvám, odborom a tretiemu sektoru.

Prof. RNDr. Mikuláš Huba, CSc.,
huba@savba.sk
Geografický ústav SAV, Štefánikova 49, 814 73 Bratislava

Záver a odporúčania z konferencie *Cesty k udržateľnejšej budúcnosti...*

Preambula

Žijeme v čase prehlbujúcej sa krízy, ktorú nemecká kancelárka Angela Merkelová označila za najväčšiu od čias druhej svetovej vojny. Nielen jednotlivci, ale aj celé štáty dlhodobo žili a žijú na dlh, ktorý zrazu nemá kto splácať. Aj keď sa zväčša hovorí len o finančnom či ekonomickom rozmere tohto dlhu, rovnako alarmujúci a dlhodobo narastajúci je aj dlh vo sfére ekologickej, environmentálnej, sociálnej, kultúrnej a etickej. Táto situácia dozrievala dlho, avšak tí, ktorí mali v rukách moc, si pred ňou zatvárali oči a odmietali reagovať na varovné signály a prognózy. Najznámejšia z týchto prognóz *Limity rastu* vznikla na objednávku Rímskeho klubu pred 40 rokmi. Na konkrétnych vývojových trendoch a prostredníctvom matematicko-štatistických modelov poukázala na nebezpečenstvo ilúzie neobmedzeného rastu v obmedzenom priestore biosféry našej Zeme. O 20 rokov neskôr sa v bývalom Československu po prvýkrát stretli ministri životného prostredia Európy, aby prijali ambiciózne ciele starostlivosti o životné prostredie starého kontinentu a upozornili na skutočnosť, že za problémami s našim životným prostredím sú neudržateľné vzorce správania. Odvtedy sa traduje proces *Životné prostredie pre Európu*, ktorého ostatným vrcholom bola siedma ministerská konferencia v Astane v septembri 2011. Dosiaľ najvýznamnejším míľnikom v starostlivosti o životné prostredie v jeho dialektickej jednote s udržateľným ekonomickým a sociálnym rozvojom bol Summit Zeme v júni 1992 v Riu de Janeiro. Na jeho 20. výročie pripravuje OSN podobne veľkú konferenciu s názvom *Rio + 20* s cieľom pomenovať problémy a po-

kúsiť sa eliminovať neudržateľné trendy vývoja sveta, zlepšiť fungovanie globálnych inštitúcií a ozeleniť ekonomiku. Jedno z rozhodujúcich slov vo všetkých týchto procesoch by mala mať vedecká komunita s dôrazom na tie disciplíny, ktoré sa zaoberajú životným prostredím, udržateľnosťou a kvalitou života. Oficiálne kruhy v našom štáte ani jednej z uvedených skutočností nevenujú náležitú pozornosť a aj preto sa 29. novembra 2011 stretli zástupcovia vedeckej komunity, experti z mimovládnych organizácií a ďalší kompetentní zo Slovenska, Českej republiky a Rakúska, aby sa vzájomne informovali o svojom videní problémov a východísk. Na záver prijali odporúčania zainteresovaným subjektom na globálnej, národnej i miestnej úrovni.

Účastníci konferencie odporúčajú

- ***Globálnym inštitúciám***

Všetkým medzinárodným inštitúciám, angažovaným do prípravy *Konferencie OSN Rio + 20*, ktorá sa bude konať v júni 2012 v Riu de Janeiro, aby využili tento summit na prehodnotenie neudržateľných trendov v smerovaní ľudstva a zmobilizovali všetky disponibilné intelektuálne, legislatívne, ekonomické, organizačné a iné zdroje, schopnosti, prostriedky, nástroje a kapacity, ako aj pozitívne vízie, pohnútky a emócie na zvrátenie týchto trendov. Kríza globálnych rozmerov, ktorej čelíme, je zároveň jedinečnou výzvou: buď na ňu budeme aktívne a s plnou vážnosťou reagovať, alebo samých seba odsúdime na bezmocné prizneranie sa blížiacemu sa kolapsu. Čas, ktorý máme k dispozícii, sa dramaticky kráti a 20 rokov, ktoré uplynuli od *Summitu Zeme* v roku 1992 v Riu, sme viac premárnili, ako využili. Nech je nám to mementom

a nech sa *Summit Rio + 20* stane ešte významnejším historickým medzníkom či bodom obratu, ako bol samotný *Summit Zeme* pred 20 rokmi!

- **Európskej hospodárskej komisii OSN a európskym inštitúciám**

Európskej hospodárskej komisii OSN a všetkým relevantným európskym inštitúciám od Európskej komisie, cez Európsky parlament až po Radu Európy, aby v spolupráci s vládami a mimovládnyimi organizáciami európskeho regiónu uznali svoju rozhodujúcu zodpovednosť za budúcnosť sveta a využili proces *Životné prostredie pre Európu* a ďalšie adekvátne procesy a nástroje na koordinovaný prístup k zlepšeniu stavu životného prostredia nielen v našom regióne, ale aj v iných oblastiach sužovaných hladom, smädou, chorobami, vojnami, ne spravodlivosťou a devastovaným životným prostredím.

- **Vláde Slovenskej republiky (súčasnej i budúcej)**

Komplexnejšie chápať a zodpovednejšie reagovať na prejavy prehĺbujúcej sa krízy a dlhov v celej ich vzájomnej kauzálnej previazanosti, teda vrátane ich

environmentálnych, sociálnych a etických aspektov a premietnuť takúto filozofiu do zásadných strategických dokumentov. Zvýšiť účinnosť a vymáhateľnosť právnych nástrojov v environmentálnej oblasti. Podporiť ekologizáciu spoločenského vedomia a rozvoja, ako aj integráciu environmentálnych aspektov do jednotlivých rozvojových programov v intenciách platného i pripravovaného environmentálneho akčného programu EÚ.

Prerokovať správu o výsledkoch *siedmej konferencie ministrov životného prostredia* v Aстане, prijať uznesenie k týmto výsledkom, ako aj následné kroky na plnenie záväzkov a odporúčaní z tejto konferencie. Kontinuálne a proaktívne sa zúčastňovať na procese *Životné prostredie pre Európu*. Uchádzať sa o možnosť usporiadať nasledujúcu ministerskú konferenciu (či už samostatne alebo v spolupráci s Českou republikou), a tým pripomenúť skutočnosť, že prvá ministerská konferencia tohto druhu sa konala v bývalom Československu, ako aj fakt, že Slovensko by malo byť v tom čase predsedajúcou krajinou EÚ.

Odborne a organizačne zabezpečiť serióznú prípravu Slovenska na vrcholnú *Konferenciu OSN Rio + 20*, ktorá sa bude konať v júni 2012 v Riu de Janeiro. Návrh mandátu

a stanovísk, s ktorými pôjde slovenská delegácia na tento summit, podrobiť v dostatočnom časovom predstihu odbornej i verejnej diskusii. V priebehu jarných mesiacov 2012 zorganizovať – v spolupráci s akademickou sférou, tretím sektorom a ďalšími zainteresovanými skupinami – národnú, prípadne i medzinárodnú konferenciu a v spolupráci s tretím sektorom i verejným fórum na túto tému.

Opätovne osamostatniť *Radu vlády pre trvalo udržateľný rozvoj* a vrátiť jej prierezové zloženie, poradno-iničiačnú podobu a ambicióznú náplň minimálne v takej podobe, akú mala v rokoch 1999 – 2000 a nepripustiť hroziace opätovné zrušenie Ministerstva životného prostredia SR vzhľadom na rozsiahlu agendu tohto rezortu, ale najmä vzhľadom na potrebu jeho čo najväčšej rozhodovacej nezávislosti od hospodárskych rezortov.

Zvýšiť celkové výdavky určené na podporu vedy a výskumu zo súčasného škandalózneho 0,47 % HDP minimálne na 1 % HDP a postupne aspoň na priemer EÚ, ktorý predstavuje 1,81 % HDP. Pripomíname, že podpora vedy a výskumu patrí medzi dôležité ukazovatele udržateľnosti, resp. neudržateľnosti smerovania spoločnosti.

- **Národnej rade Slovenskej republiky**

Obnoviť činnosť samostatného Výboru pre životné prostredie, ochranu prírody a krajiny a jej poradného orgánu.

- **Politickým stranám kandidujúcim v nadchádzajúcich parlamentných voľbách**

Zamerať sa pri tvorbe – a najmä pri realizácii – volebných programov na konkrétne ciele komplexnej starostlivosti o životné prostredie, prírodu a krajinu, ako aj na efek-

Predsednícky stôl (zľava): prof. RNDr. Vladimír Ira, CSc., prof. RNDr. Mikuláš Huba, CSc., doc. RNDr. Karol Nemoga, CSc., Dr. Thomas Schauer (Bratislava, 2011). Foto: Ing. Vladimír Šmihula

tívnejšie, racionálnejšie, šetrnejšie, a teda udržateľnejšie využívanie prírodných zdrojov a na dôsledné plnenie medzinárodných záväzkov v tejto oblasti. Snažiť sa pritiahnúť do politiky čo najviac ľudí, schopných takéto programové ciele realizovať.

- **Mestám a obciam**

Rozvíjať programy zdravých a udržateľných miest, miestnej Agendy 21, cieľavedome vytvárať motivujúce prostredie pre miestne komunity v záujme vyššieho zapájania verejnosti do spravovania miest a obcí a aktívnejšie vstupovať do partnerskej spolupráce s tými mestami a obcami v zahraničí, ktoré sú v tomto smere úspešné, napríklad v rámci Dohovoru primátorov a starostov a jeho národnej platformy.

- **Podnikateľským subjektom**

Po vzore Nemecka, Dánska a ďalších krajín orientovať sa na zelenú ekonomiku a energetiku ako na mimoriadne perspektívne sféry hospodárskeho rozvoja s obrovskými výhodami pre tých, ktorí to pochopia a zúročia ako prví.

- **Výchovno-vzdelávacím inštitúciám**

Účinnnejšie a komplexnejšie zdokonaľovať vnímanie, povedomie, poznanie a zručnosti žiakov a študentov vo sfére ochrany prírody, krajiny, životného prostredia a výchovou podporovať udržateľný spôsob života, a to na všetkých stupňoch a typoch škôl, ako aj prostredníctvom ďalších výchovno-vzdelávacích a osvetových zariadení.

- **Vedecko-výskumným inštitúciám**

Venovať zvýšenú pozornosť integrovanému výskumu environmentálnych problémov v kontexte

Časť účastníkov konferencie: prom. biol. Pavel Šremer, RNDr. Jana Dlouhá, PhD., doc. JUDr. Václav Mezřícký, CSc. (prvý rad zľava); PhDr. Ján Podoba, CSc., RNDr. Ján Szöllös, CSc. (druhý rad zľava) (Bratislava, 2011). Foto: Ing. Vladimír Šmihula

zvyšovania udržateľnosti a kvality života.

- **Cirkvám a náboženským komunitám**

Vo svojom učení viac zdôrazňovať pozitívny vzťah k stvorenstvu. Hľadať najnižšieho spoločného menovateľa hodnôt a cností vyznávaných jednotlivými náboženstvami v kontexte nášho vzťahu k prírode a k udržateľným modelom správania a života.

- **Masmédiám, umelcom a ďalším mienkotvorným osobnostiam**

Venovať v médiách podstatne väčšiu pozornosť environmentálnym a súvisiacim problémom. Vrátiť do verejnoprávných médií pravidelné relácie venované týmto témam (na spôsob niekdajšieho populárneho televízneho seriálu *Eko ďalej?*). Prístupovať k týmto témam viac problémovo a investigatívne. Aktívnejšie propagovať kultúrne vzory žiaduceho vzťahu k prírode a krajine, ako aj udržateľné životné štýly.

- **Odborom**

Oveľa viac pozornosti venovať právu zamestnancov na zdravé a harmonické životné prostredie. Podporovať takú daňovú reformu, ktorá menej, ako je tomu dosiaľ, daňovo zaťažuje prácu a viac čerpanie surovín a devastáciu životného prostredia, a tým prispievať k znižovaniu nezamestnanosti a zároveň k šetrnejšiemu zaobchádzaniu s prírodou a jej zdrojmi.

- **Tretiemu sektoru**

Viac sa medzinárodne angažovať, vrátane takých procesov, ako je *Životné prostredie pre Európu a Rio + 20*. Väčšiu pozornosť venovať implementácii medzinárodných dohôd a reforme politik a programov EÚ (napr. *Environmentálny akčný program, Stratégia trvalo udržateľného rozvoja* či *Spoločná poľnohospodárska politika EÚ*).

Účastníci vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou

Bratislava 29. novembra 2011